

MIRALLS Miquel Izard
"Ens han amagat l'estiu del 36"
pàg. 4 i 5

TRANSFORMACIONS
Tallers per la Llengua
pàg. 6 i 7

La solidaritat ara i aquí

Els missatges dels poders econòmics, polítics i mediàtics davant la crisi insisteixen a desactivar tots els ressorts de la solidaritat, tant pròxima com internacional. Entre les entitats que han estat treballant en la cooperació els darrers anys i la societat en general, regna el pessimisme, el desconcert i el temor davant un futur incert. Tanmateix, és ara -davant el desmantellament i la privatització de les polítiques públiques de cooperació- quan més cal recordar que l'internacionalisme, la solidaritat internacional, és un valor arrelat en el nostre poble que no va néixer per gràcia governativa ni de cap convocatòria de subvencions.

Àlex Guillamón,
coordinador d'Entrepobles
afons@directa.cat

Ja fa més de 40 anys que l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar la famosa Resolució 2626 (XXV), amb el text següent: "Tot país econòmicament desenvolupat s'esforçarà per efectuar cada any, a partir de 1972, una transferència de recursos financers als països en desenvolupament per un import mínim net equivalent a l'1% del seu Producte Nacional Brut a preus de mercat (...) Els països desenvolupats que no puguin arribar-hi el 1972 s'esforçaran per aconseguir aquest objectiu el 1975, al més tard".

L'Assemblea de Catalunya no pensava en aquesta resolució quan, a finals de 1973, va fer una crida a solidaritzar-se amb el poble xilè i el govern de la Unidad Popular, que acabava de patir un dels cops d'estat més sagnants, justament l'11 de setembre. Encara en la clandestinitat i en un país en desenvolupament, les activitats de solidaritat, que preniën com a base la plena consciència d'una lluita comuna, es van estendre arreu.

El naixement d'un moviment popular

Una d'aquestes activitats es va fer a la parròquia del carrer Dos de Maig de Barcelona durant la missa del gall de 1973. Sota aquella fosca, glaçada i llarga nit del franquisme, l'església es va omplir de gom a gom: un càlid oasi de llibertat i solidaritat. Ningú no hauria pogut distingir entre feligreses i militants antifranquistes, unes i altres cantaven per primer cop Violeta Parra, la cantata de Santa Maria d'Iquique de Quilapayún... i, sobretot, el gran Víctor Jara.

No gaire mesos després, als barraccos de Pedralbes de la Universitat de Barcelona, on les parets encara cridaven "Salvem Puig Antich", els Comitès de Curs d'estudiants van organitzar una xerrada amb un representant del Front Polisario. El col·loqui es va allargar més enllà del que s'aconsellava per

seguretat, ja que no hi havia massa oportunitats de tenir informació de primera mà sobre la qüestió. La gent volia saber-ho tot de la guerrilla sahrauí, com disputava el territori a l'exèrcit franquista i com s'estava negociant l'autodeterminació. Es preveia que l'alliberament del Sàhara seria un cop dur per al franquisme, com la revolució dels clavells a Portugal. Ningú no s'imaginava, aleshores, que la nit que hauria de viure el poble sahrauí fos tan lluny del final.

Però és a l'inici de 1978 que es pot parlar més clarament del naixement d'un moviment popular de solidaritat organitzat a casa nostra. Als locals d'Agermanament, molta gent i diverses entitats es van aplegar en reacció davant el que estava succeint a un país

-
"El moviment del 0,7% i més va obrir un cicle sociopolític d'interrelació contradictòria entre la solidaritat d'arrel popular i les polítiques públiques de cooperació internacional, forçades per les mobilitzacions"
-

que feia poc gairebé ningú no sabia trobar al mapa: Nicaragua. Un senyor alt i eixut, José Maria Valverde, donava lliçons accelerades de fe, ètica i poesia roja i negra i insistia que, malgrat la repressió sobre Masaya, la revolució era cosa de mesos.

Aquell febrer es va produir la *prematura* insurrecció del barri de Monimbó, a Masaya. I quan, l'agost del mateix any, una columna sandinista va assaltar el Palau Nacional, a Barcelona ja existia el Comitè de Solidaritat de Catalunya amb el Poble de Nicaragua. El 12 de novembre d'aquell any, vuit mesos abans de la revolució, al polies-

portiu de Sant Andreu, Carlos Mejía Godoy i sant Ovidi Montllor van actuar en el primer gran acte de solidaritat per recollir fons per a la insurrecció sandinista, *Catalunya amb Nicaragua*.

Aquelles mateixes dates, al teatre Romea, Lluís Llach va presentar el seu nou disc *El meu amic el mar*, que incloïa la cançó "Companys no és això". I era exactament això el que pensava una generació entusiasta d'activistes socials i polítics, que mastegava la decepció per una transició que els havia *abaratit el somni* i havia deixat intactes els poders fàctics i econòmics de les darreres dècades i l'Estat borbònic. En un context on la societat alçava la vista al món per primer cop en vèries dècades, la revolució sandinista va ser l'inici d'un moviment social de solidaritat internacional que va propiciar el sorgiment de centenars de comitès locals de solidaritat, primer amb Nicaragua i després amb el Salvador i Guatemala.

"Eufòria socioeconòmica i l'abundància han anat transformant alguns col·lectius de solidaritat popular en empreses de cooperació dependents de les administracions i instal·lades en el creixement permanent dels pressupostos"

Encara faltaven set anys per la creació de la Secretaría de Estado para la Cooperación Internacional y para Iberoamérica i vuit per la primera convocatòria d'Ajuts al Tercer Món que inauguraria la Generalitat.

Durant anys, centenars de persones van acompanyar la Nicaragua que resistia l'agressió del govern de Reagan; a

Morazán i a Chalatenango (les zones alliberades del FMLN al Salvador), als camps de refugi hondurenys de Colomoncagua i Mesa Grande, a les muntanyes i les selves guatemalenques del Quiché o als camps de Campeche, Chiapas o Quintana Roo (Mèxic). Mestres, metgesses, infermeres, personal administratiu, periodistes, lampistes, estudiants... gent solidària que volia ajudar aquells pobles a empènyer un nou món, ja que no s'havia aconseguit aquí. Faltaven vint anys, encara, per l'aprovació de l'Estatut del Cooperant.

El 1986, a Nicaragua, es va fer la segona campanya d'alfabetització *Yo sí puedo*. La nit del 10 de maig d'aquell any, el Palau d'Esports va quedar petit per a l'emblemàtic *Nicaragua Rock*. Es va haver d'impedir l'entrada a moltíssima gent. Després, tot es va relaxar i, al final, la muntanya de Montjuïc botava a ritme d'ska amb el tema "Nicaragua Sandinista" de Kortatu. Entre el que es va recollir aquella nit i en altres activitats, pràcticament se superava el pressupost de la partida d'Ajuts al Tercer Món de la Generalitat.

Aquell mateix estiu, a Salt, es va constituir el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, dins el qual alguns ajuntaments com el d'Arbúcies van jugar un paper clau com a motor reivindicatiu i com a palanca entre el moviment social de la solidaritat i la implicació de l'administració local.

El 0,7% i les polítiques de cooperació

Els comitès de solidaritat van viure una davallada important a principis dels 90. El bloqueig dels processos revolucionaris a l'Amèrica Central va costar de pair. Havia arribat la fi de la guerra freda i l'anomenada *fi de la història*.

Però, la tardor de 1994, la reivindicació del 0,7% iniciada per Justícia i Pau el 1981 es va convertir en una nova onada social de solidaritat. Una convocatòria de la Plataforma 0,7% acompanyada d'una vaga de fam es va traduir en acampades a les places i els carrers de tot l'Estat, com a reacció

Cal pensar que no només es pot donar molt, sinó també aprendre dels altres pobles

-
CPR Urbana

El novembre de 1978 es va fer el primer gran acte de solidaritat per recollir fons per a la insurrecció sandinista

-
Cedoc

davant el desastre humanitari de la guerra dels Grans Llacs africans i per pressionar la classe política a emprendre mesures de responsabilitat internacional. La Diagonal de Barcelona es va omplir de tendes des de la facultat d'Econòmiques fins a la plaça Francesc Macià durant gairebé dos mesos. Les analistes van parlar d'una resposta solidària única a Europa.

La Plataforma 0,7% ho definia així: "El compliment de la resolució de l'ONU de destinar el 0,7% del PIB al desenvolupament humà sostenible dels països empobrits, tot i que entenem que només és un primer pas, no és una concessió dels països rics, sinó una restitució, insuficient, èticament obligada perquè és un dret bàsic de tots els pobles de la Terra". El moviment del 0,7% i més, la reivindicació d'una poli-

tica pública de cooperació internacional transparent, responsable i de qualitat i amb un sentit de restitució, va obrir un cicle sociopolític d'interrelació contradictòria entre la solidaritat d'arrel popular i el desplegament de polítiques públiques de cooperació internacional, forçades per les mobilitzacions i per un suport molt ampli de l'opinió pública. Un cicle que ara s'està tancant amb la crisi/estafa financera.

Diferents col·lectius van continuar posant els temes claus per la justícia global a l'agenda pública i política. La crítica a la celebració del cinquè centenari, la solidaritat amb la rebel·lió zapatista de Chiapas, la campanya del cinquantè aniversari del Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional (durant la dècada dels ajustos estructurals als països empobrits) i, sobretot, la

Tancada a la seu de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament el juliol de 2012

Robert Bonet

campanya i la consulta sobre el deute extern, amb continuïtat en les mobilitzacions antiglobalització dels primers anys del nou mil·lenni, en són alguns exemples. Es reivindicava una política pública que no fos entesa com un *ajut*, sinó com una restitució, partint de la crítica al passat i el present colonial i denunciant els nous mecanismes de dominació global, definits més endavant com a *anticoooperació*.

Al mateix temps, com qualsevol altre fenomen que guanya terreny entre l'opinió pública d'aquesta societat, la cooperació i la solidaritat van ser assimilades pels mitjans de comunicació i la publicitat empresarial. S'oferia un mirall on la nostra societat es veia, per primer cop, com un país ric, optimista i generós (a cops d'hipoteca), un país model de transició cap a la democràcia i de creixement econòmic, un país *desenvolupat* que ajudava els que estaven en *vies de desenvolupament*. Però les polítiques de cooperació no van prendre volada fins que va arribar l'època dels governs de Zapatero a Madrid i del tripartit a Catalunya. Durant aquests anys, el *progressisme* dels governs va confluïr amb el zenit de la bombolla immobiliària. *Sobraven* diners per tot arreu, cosa que feia més fàcil la generositat, tan aviat per construir un AVE cap enllac com per liderar el Comitè de Seguretat Alimentària Mundial de l'ONU.

No es pot explicar d'una altra manera que la profunda superficialitat del discurs de "la lluita contra la pobresa, senya d'identitat del govern fins i tot en temps de crisi" desaparegués de la

nit al dia, després de la famosa trucada que va rebre Zapatero.

Durant aquests anys, hi ha hagut una interrelació constant i en ambdós sentits entre la cara social i la institucionalitzada de la solidaritat i la cooperació. L'eufòria socioeconòmica i l'abundància han anat transformant alguns col·lectius de solidaritat popular en empreses de cooperació dependents de les administracions i instal·lades en el creixement permanent dels pressupostos. Però també hi ha hagut col·lectius que, partint de la cooperació assistencial o *professional*, han evolucionat críticament cap a un qüestionament sistèmic. O gent que, sense abandonar mai la solidaritat popular, ha cregut necessari, socialment i políticament, reivindicar i intervenir en les polítiques públiques.

La solidaritat avui

Avui, quan s'estan desmuntant les polítiques públiques de cooperació, quan gran part de la societat civil que treballa en aquest àmbit afronta greus crisis de subsistència pels impagaments i per una gestió maldestra, és justament quan cal mantenir la calma i desempallegar-se de la impotència i el pessimisme.

No es tracta de menystenir la importància de la *res pública*; al contrari, s'ha de denunciar aquest neoliberalisme del senyor Esteve, de vol ras, que governa desmantellant les polítiques socials. Una gestió que ha reconvergit l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament en una mena d'ONG de la Cambra de

Comerç i el Rotary Club; una política que, mentre proclama la creació d'estructures d'Estat, ha fugit per la porta del darrere dels compromisos de cooperació amb diferents pobles i governs, als quals tard o d'hora necessitarem tant com ens necessiten ells.

La gallina va ser abans que l'ou

Però s'ha d'anar més enllà de la denúncia i recordar que la gallina va ser abans que l'ou: la solidaritat no depèn principalment de les institucions, sinó de l'empenta i la capacitat que tingui el poble de refer les aliances i el teixit social, de conquerir i construir els drets col·lectivament.

— *“Cal denunciar una gestió que ha reconvergit l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament en una mena d'ONG de la Cambra de Comerç i el Rotary Club”* —

És cert que els reptes són infinitament més grans avui que fa quaranta anys. La crisi del capitalisme global, climàtica, energètica, alimentària, del benestar i dels béns comuns obliga a encarar l'acció social i política amb una perspectiva local i global. Fins i tot en la situació de crisi actual, la nostra societat utilitza un territori tres vegades superior al que ocupa per satisfer el seu nivell de consum. I no només parlem de la petjada ecolò-

gica; diàriament, arreu del món, milions de persones moren, malviuen o són perseguides arran de la guerra silenciosa endegada per les multinacionals per fer negoci venent-nos tota mena d'articles.

Per tant, cal replantejar la inserció d'aquest país dins el planeta i la comunitat internacional per transitar cap a una forma de benestar més responsable i justa i menys vulnerable, desvinculada de la perspectiva del creixement permanent de la producció i el consum material. Es necessita una cooperació per al *postdesenvolupament*. Lliurar-se de la religió del lliure comerç i la dictadura de l'especulació financera i coordinar iniciatives amb altres pobles, del Sud i del Nord. Tant de bo es re-accioni davant l'enganyifa del deute extern, tal com han après altres pobles abans que el nostre.

Cal baixar del pedestal del desenvolupament de cartró on s'estava i pensar que no només es pot donar molt, sinó també aprendre de les llavors, les iniciatives i les alternatives socials, econòmiques i culturals que han endegat altres pobles. I tot això s'haurà de fer amb o sense polítiques públiques, amb o sense ONGD, amb més o menys recursos, però sempre de manera organitzada i col·lectiva, amb els moviments que estan sorgint a casa nostra. No hi ha cap altra sortida digna, equitativa, inclusiva i viable per construir una nació lliure i solidària, de dones i homes lliures i solidàries, enmig de tots els reptes. I potser algun dia algú recordarà que, d'això, se'n deia *internacionalisme*...